

**Beslut**

Datum 2024-10-21

Dnr 2023:8098

Sida **1 (17)**

## Beslut

**efter kvalitetsgranskning av högstadiets undervisning om  
kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer vid  
Paradisskolan Pa02 i Nybro kommun**

## Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Paradisskolan Pa02 avseende undervisningens kvalitet utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. Granskningen omfattar skolornas arbete med att bland annat förebygga och bemöta intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism, homo- och transfobi samt hedersrelaterat våld och förtryck. Samtliga ämnen i högstadiet ingår i granskningen.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se bilaga 1). Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom något område anges ett utvecklingsområde. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då också av huvudmannen. I bilaga 2 återfinns granskningens författningsstöd.

Skolinspektionen besökte Paradisskolan Pa02 den 25 september 2024. Besöket genomfördes av utredarna Carl Bexell och Susanne Lindberg Åkerberg.

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever
- Två gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektorn
- Dokument som begärts in från huvudmannen och skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från de skolor som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2025 och utgör en del av Skolinspektionens regeringsuppdrag om att granska skolornas arbete med det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

## Beslut

**Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck**

Paradisskolan Pa02 i Nybro kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **hög utsträckning** utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

**Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter**

Paradisskolan Pa02 i Nybro kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i **hög utsträckning** utformas för att stärka eleverna i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

# Skolinspektionens bedömning

## Sammanfattning

**Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck.**

Granskningen av återkommande, aktuell och fördjupad undervisning visar att undervisningen är återkommande i olika årskurser och att eleverna ges möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet. Undervisningen är aktuell och uppdaterad med hänsyn till utvecklingen inom kunskapsområdet.

Granskningen av ämnesintegrerad undervisning visar att sexualitet, samtycke och relationer behandlas i flera olika ämnen. Lärarna är medvetna om varandras undervisning så att frågor kan belysas genom perspektiv från olika ämnen och ge eleverna en helhetsbild av kunskapsområdet.

Granskningen av kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut visar att undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och till hedersrelaterat våld och förtryck. Undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat pornografi. Undervisningen bidrar till att utveckla förmågan att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter. Granskningen visar också att undervisningen förmedlar betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke.

**Skolinspektionen bedömer att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer i hög utsträckning utformas för att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter.**

Granskningen av ett öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat visar att undervisningen har ett innehåll som gör att alla elever oavsett könsidentitet och sexuell läggning känner sig inkluderade. Lärarna arbetar aktivt med former för undervisningen så att alla elever oavsett könstillhörighet ska vilja och våga reflektera och samtala. I sin undervisning utifrån kunskapsområdet synliggör och utmanar lärarna begränsande normer.

Granskningen av bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger visar att lärarna har samsyn för att främja god samvaro i klassrummet. Lärarna bemöter utspel för intolerans samt destruktiva jargonger bland eleverna samt fördjupar frågorna i undervisningen.

Granskningen av elevdelaktighet visar att undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet om kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer.

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive område.

## **Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck**

### **Här bedöms:**

- Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning
- Ämnesintegrerad undervisning
- Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

### **Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning**

#### **Undervisningen är återkommande, fördjupande och aktuell**

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer är ett återkommande inslag i samtliga årskurser på högstadiet, att den är aktuell samt ger eleverna möjligheter till fördjupning inom kunskapsområdet.

Lärare och elever uppger i intervju att eleverna får undervisning om kunskapsområdet i samtliga årskurser på högstadiet, med viss tyngdpunkt i årskurs 8 då de arbetar med området sex och samlevnad i biologi. I andra ämnen, såsom samhällskunskap, historia och religion berörs olika delar av kunskapsområdet från årskurs 7 till 9. Undervisningen behandlar exempelvis frågor som rör HBTQI, mäns och kvinnors villkor och förutsättningar, maktstrukturer och normer kopplade till kön. Även i svenska och svenska som andraspråk finns kunskapsområdet med som ett återkommande inslag genom den litteratur som eleverna läser, exempel på teman som behandlas i alla årskurser är vänskap och kärlek, samt hedersrelaterat våld och förtryck.

Vidare framgår av granskningen att undervisningen om kunskapsområdet rymmer både repetition och fördjupning. Av intervju med lärare framkommer exempelvis att eleverna i ämnet idrott och hälsa får börja med att arbeta med normer om manligt och kvinnligt kopplade till idrottande i årskurs 7. I årskurs 8 får eleverna sedan arbeta med vilka förväntningar som finns på flickor och pojkar i olika idrotter, för att avslutningsvis i årskurs 9 beröra hur elitidrottande påverkar unga utifrån kön. Ett annat exempel är biologiundervisningen som i årskurs 8 bygger vidare på och fördjupas utifrån vad eleverna har arbetat med tidigare, för att slutligen i årskurs 9 möjliggöra en fördjupning kring genetik. Elever och lärare uppger att undervisningen syftar till att gå från konkreta till mer abstrakta resonemang vilket möjliggör fördjupade diskussioner och samtal.

Av granskningen framkommer vidare att lärarna vid behov använder annan kompetens för att bredda och fördjupa undervisningen. Såväl lärare som elever uppger exempelvis att eleverna får göra studiebesök på ungdomsmottagningen.

Dessa besök förbereds genom att eleverna får förbereda frågor att ställa, besöket följs sedan upp i biologiundervisningen. Vid behov har skolsköterskan varit med när eleverna arbetat med könssjukdomar och preventivmedel inom området sex och samlevnad i biologi. Ett annat exempel är att skolan har tagit hjälp av Länsmuseum för att eleverna ska få prova på att leva som man respektive kvinna under 1800-talet och i det kritiskt granska normer och maktstrukturer kopplade till kön. Även detta arbete följs upp i undervisningen genom att eleverna i ämnena svenska och historia får arbeta vidare med olika uppgifter.

Av granskningen framgår vidare att undervisningen är uppdaterad och aktuell. Lärarna uppger att de i undervisningen använder sig av material från RFSU och ungdomsmottagningen samt håller sig uppdaterade på nyheter och förändringar inom kunskapsområdet kontinuerligt. Läromedel ses över regelbundet och lärarna i svenska och svenska som andraspråk samarbetar med skolbibliotekarien för att den litteratur som används ska vara relevant och aktuell. Lärare och elever berättar att lärare i olika ämnen ofta fångar upp och lyfter frågor som är dagsaktuella och relevanta för eleverna. I undervisningen tar lärarna upp företeelser som eleverna kan relatera till och känna igen sig i. Eleverna får också många frågor från lärarna om vad de sett eller funderat på i nyhetsflödet som kan kopplas till kunskapsområdet, vilket kan leda till att lärarna avviker från sin planering för att följa upp eller fördjupa resonemangen. Eleverna ger exempel från biologi och samhällskunskap där lärarna tagit upp företeelser som våldsam sex och trafficking efter att elever kommit i kontakt med det genom nyheter. Även andra frågor som berör eleverna i deras vardag tas upp till diskussion, exempelvis ålderskillnader i relationer.

### **Ämnesintegrerad undervisning**

#### **Sexualitet, samtycke och relationer tas upp i olika ämnen och ger eleverna en helhetsbild av kunskapsområdet**

Granskningen visar att undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer tas upp i flera olika ämnen och att lärarna är medvetna om hur kunskapsområdet berörs av kolleger, vilket bidrar till att kunskapsområdet blir belyst utifrån olika perspektiv.

Elever och lärare uppger att kunskapsområdet behandlas i flera olika ämnen såsom biologi, engelska, svenska, historia, samhällskunskap och idrott och hälsa. Det finns också flera exempel på samarbeten mellan lärare i olika ämnen. I biologi och svenska arbetar eleverna med ett ämnesövergripande projekt på temat kärlek och i idrott och hälsa samt hem- och konsumentkunskap har eleverna en friluftslivsdag med uppgifter och övningar som berör normer kopplat till kön. Lärarna berättar också att de inom arbetslagen stämmer av med varandra vad de planerar att göra i sina ämnen, vilket skapar en grund för samarbeten och samordning av undervisningen inom kunskapsområdet. Rektorn uppmanar också

lärarna att samarbeta med varandra och hitta gemensamma nämnare när undervisning i kunskapsområdet planeras.

Av intervjuer med lärare framkommer också att undervisningen om kunskapsområdet belyser såväl fakta som värdegrund. Ett exempel är att lärarna i svenska och svenska som andraspråk låter eleverna arbeta med och diskutera frågan om man kan vara kär i vem man vill eller inte, samtidigt som lärarna lyfter alla människors lika värde och rättigheter ur ett juridiskt perspektiv. Lärare och elever nämner också att det finns övergripande värdegrundslektioner som utgör ett komplement till den ordinarie undervisningen vilka har initierats av skolans trygghetsgrupp. Innehållet på dessa lektioner behandlar företeelser inom kunskapsområdet som lärarna knyter an till i den egna undervisningen. Ett exempel är en värdegrundslektion som har handlat om att dela bilder med känsligt innehåll. Innehållet har också tagits upp i samhällskunskapsundervisningen när eleverna har arbetat med lag och rätt samt samtycke.

### **Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut**

#### **Undervisningen ger eleverna möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och till hedersrelaterat våld och förtryck**

Granskningen visar att det ingår teman i undervisningen där eleverna får undersöka maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck.

Av intervjuer med lärare och elever framkommer bland annat att eleverna i ämnet historia får arbeta med mäns och kvinnors skilda villkor under olika historiska epoker, exempelvis hur maktförhållanden mellan könen sett ut i fråga om rösträtt. Ett annat exempel är undervisningen i biologi, där lärarna bland annat tar upp abortfrågan med eleverna och diskuterar om kvinnans rätt att själv bestämma över sin egen kropp och hur abortlagstiftningen kan skilja sig åt mellan olika länder. I svenska som andraspråk arbetar eleverna med och diskuterar manligt och kvinnligt kroppsspråk samt hur det kan relateras till olika härskartekniker som en del av maktstrukturer kopplat till kön.

Lärare och elever ger också flera exempel på hur hedersrelaterat våld och förtryck ingår i undervisningen i olika ämnen. I samhällsorienterande ämnen som religion och samhällskunskap lyfts begreppet heder och vilken innebörd det kan ha i olika sammanhang, exempelvis hur det påverkar flickor och pojkar och deras respektive möjlighet att delta i samhällslivet. I dessa ämnen får eleverna bland annat se filmklipp som berör hedersrelaterat våld och förtryck samt reflektera och diskutera innehållet utifrån givna frågeställningar. I engelska, svenska och svenska som andraspråk pratar lärare och elever om innebörden i begreppet heder, vilket också är ett tema i den litteratur som eleverna läser i de olika ämnena. Även i biologi berörs hedersrelaterat våld och förtryck, exempel på

företeelser som tas upp i undervisningen är oskuldsnormer och kvinnlig könsstympning.

**Undervisningen ger eleverna möjligheter att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang**

Av granskningen framgår att undervisningen ger eleverna möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.

Av intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna i ämnen såsom musik, bild och biologi får arbeta med att analysera bilder av hur män och kvinnor framställs exempelvis i reklam. Ett exempel som eleverna berättar om är att de i biologiundervisningen har fått jämföra bilder som gör reklam för samma sak, men hur de skiljer sig åt beroende på om det är män eller kvinnor som porträtteras, exempelvis i fråga om hur mycket kläder de har på sig. Även ämnet idrott och hälsa berör temat genom att eleverna får arbeta med och diskutera varför manliga och kvinnliga beachvolleybollspelare har olika tävlingsdräkter. Ämnet historia lyfter bilder som speglar förväntningar på män och kvinnor förr i tiden in i undervisningen. Pornografi är också en företeelse som lyfts i flera ämnen såsom biologi, samhällskunskap, svenska och svenska som andraspråk. Lärare i biologi berättar exempelvis att de berör pornografi under momentet sex och samlevnad och att de för samtal med eleverna om att pornografiska skildringar av sex ger en skev bild av hur ett samlag går till. I det här sammanhanget lyfter lärarna även män och kvinnors olika roller samt att pornografi är en industri som främst riktas mot mäns sexualitet. Ett annat exempel är att pornografi berörs i samhällskunskapen när undervisningen handlar om prostitution och trafficking. Ytterligare exempel på hur pornografi behandlas i undervisningen är i svenska och svenska som andraspråk, där lärarna och eleverna diskuterar att den bild de får genom pornografi inte stämmer överens med hur det är i verkligheten.

**Undervisningen bidrar till att utveckla förmågan att leva sig in i och förstå andra människors situation och erfarenheter samt betydelsen av samtycke**

Granskningen visar att lärarna låter eleverna arbeta såväl med empati med andra människor som med samtycke.

Elever och lärare uppger i intervju att eleverna i biologi och religion har gjort övningar om empati där de har fått ta ställning till olika dilemman som personer ställts inför. Eleverna har fått fundera över hur det kan ha känts för de inblandade och hur de själva skulle ha agerat i en sådan situation. Även ämnet geografi berör empati i samtal kring medmänsklighet och förståelse för hur livssituationen ser ut för människor i andra länder. Teman som handlar om vänskap, kärlek och jämlikhet tas upp i ämnen som engelska, svenska, musik och biologi. I engelska arbetar eleverna med texter som handlar om vänskap och de får också samtala om

vad vänskap betyder för dem och vad som kännetecknar en bra vänskapsrelation. I musik och svenska skriver eleverna texter om kärlek, vilket sker parallellt med att de arbetar med kärlek i biologi där de diskuterar förhållanden och hur man visar för någon annan att man är kär och hur det känns att vara kär. Jämlikhet finns med i undervisningen i ämnen som biologi, samhällskunskap och religion, där undervisningen behandlat vikten av att behandla varandra lika oavsett kön och att killar och tjejer har lika rättigheter.

Av granskningen framkommer vidare att undervisningen om samtycke omfattar flera ämnen. Av intervjuer med lärare och elever framkommer att ämnet samhällskunskap tar upp begreppet när eleverna arbetar med området lag och rätt. I undervisningen utgår läraren från olika rättsfall för att diskutera ja- och nejsignaler med eleverna och att det kan vara ett brott om man har sexuellt umgänge med någon utan att den andre givit sitt samtycke. Även i biologi får eleverna undervisning om samtyckesbegreppet, exempelvis samtalar elever och lärare om vad som är okej att göra och inte, samt vikten av samtycke vid samlag och att det krävs ett tydligt ja från den andra parten. I svenska läser eleverna en novell där samtyckesbegreppet är centralt, vilket utgör underlag till diskussion om vad samtycke innebär.

### **Undervisningens bidrag utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter**

#### **Här bedöms:**

- Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat
- Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger
- Elevdelaktighet

#### **Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat**

##### **Det finns medvetna strategier i undervisningen för att alla elever oavsett könsidentitet ska kunna reflektera och samtala**

Granskningen visar att lärarna aktivt arbetar för att främja ett öppet och tillitsfullt klassrumsklimat, så att flickor och pojkar vill och vågar reflektera samt samtala.

Av intervjuer med såväl elever som lärare framgår att lärarna använder sig av olika strategier för att främja ett gott samtalsklimat. Exempelvis växlar lärarna mellan samtal i helklass och mindre grupper, vilket avgörs av vad som ska diskuteras. Det förekommer också att eleverna ibland får arbeta individuellt, eller

att olika arbetsformer kombineras, exempelvis genom metoden enskilt – par – alla. När lärare bedömer att så är lämpligt delas eleverna vid enstaka tillfällen upp i grupper efter kön, exempelvis när lärarna har uppfattat att det hos eleverna funnits behov av att få samtala med en lärare av samma kön som eleverna. Lärarna sätter också samman grupper så att eleverna sitter med klasskamrater som de känner sig trygga med, vilket också bidrar till ett aktivt deltagande i diskussionerna.

Lärarna och eleverna uppger i intervju att stämningen bland eleverna kännetecknas av ett stort engagemang och intresse, även om det ibland kan bli lite fnissigt i samband med undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna beskriver också att klassrumsklimatet präglas av en hög grad av motivation. Eleverna säger att de vill och vågar delta i samtal och att samtalsklimatet är tryggt eftersom alla elever tycker att undervisningen tar upp viktiga frågor. Lärarna verkar aktivt för ett gott och tryggt samtalsklimat genom att försöka rama in och avdramatisera olika frågor i undervisningen, samtidigt som de är tydliga med att även diskutera mer allvarliga frågor.

### **Det finns arbetssätt i undervisningen för att främja god samvaro i klassrummet**

Granskningen visar att lärarna i undervisningen har strategier och arbetssätt som sätter tydliga ramar för att få med sig eleverna och för att främja god samvaro och trygghet i klassrummet.

I intervju uppger lärare att en viktig utgångspunkt för en god samvaro i klassrummet är att eleverna bemöter varandra med hänsyn och respekt samt att alla elever får vänta på sin tur och lyssna på andras åsikter. Ett annat exempel är att lärare använder sig av metoden "no hands", som innebär att läraren fördelar ordet till eleverna utan att de behöver räcka upp handen. Såväl lärare som elever uppger att det inte finns några frågor som lärarna undviker, med undantag om de skulle vara för personliga. Enligt eleverna är lärarna tydliga med och berättar i förväg om det är frågor av känslig art som ska diskuteras. När elever ger uttryck för åsikter som inte ligger i linje med rådande normer och värderingar tydliggör lärarna att alla har rätt att uttrycka sig, så länge det inte kränker någon. Lärarna är måna om att det ska vara ett tillåtande samtalsklimat och att det ska finnas ett utrymme även för laddade diskussioner. Eleverna brukar i sådana fall få möjlighet att förklara hur de menar, samtidigt som lärarna kan hjälpa eleverna att förstå hur det som de säger kan uppfattas av andra.

### **Undervisningen synliggör och utmanar begränsande normer**

Granskningen visar att lärarna i sin undervisning utifrån kunskapsområdet arbetar normmedvetet.

Av intervjuer med lärare och elever framkommer flera exempel där lärarna arbetar med begränsande normer kopplat till könsroller, könsidentitet och sexuell läggning. I samhällskunskap utgår undervisningen om sexuell läggning och könsidentitet från individers berättelser om hur det varit att komma ut som exempelvis homo- eller transsexuell, vilket bidrar till att undervisningen får en direkt koppling till verkligheten. Lärarna väver även in samtida händelser i undervisningen, ett exempel är att lärarna i samband med eurovision diskuterade ickebinär identitet med eleverna. I biologi har eleverna bland annat arbetat med och samtalat om skillnaden mellan biologiskt kön och könsidentitet och rätten att få definiera sig som man vill.

### **Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger**

#### **Det finns rutiner för att bemöta intolerans och värdegrundsfrågor fördjupas i undervisningen**

Granskningen visar att lärarna håller en gemensam linje i arbetet med att upprätthålla de regler som finns för att bemöta intoleranta uttryck och en destruktiv jargong.

Av intervju med lärare och elever framkommer att det är ovanligt med uttryck för intolerans i samband med undervisning om sexualitet, samtycke och relationer. Lärarna ser till att upprätthålla de regler som finns och om någon elev bryter mot dem får eleven en tillsägelse. Om det inte hjälper händer det att elever kan få lämna klassrummet. Även utanför klassrummen markerar lärare mot nedsättande uttryck, eleverna uppger att det finns gott om lärare och annan personal på skolan, vilket bidrar till trygghet även utanför undervisningen. Lärare och elever beskriver också att möten i korridorer och uppehållsrum under raster också tjänar som ingång till samtal som berör kunskapsområdet och stärker relationerna dem emellan.

### **Elevdelaktighet**

#### **Undervisningen utgår från elevernas frågor, perspektiv och delaktighet**

Granskningen visar att lärarna ger eleverna möjligheter att tycka till om planering och genomförande av undervisningen om sexualitet, samtycke och relationer samt delta i utvärdering av densamma.

Lärare och elever uppger i intervju att lärarna inom ramen för ämnet fångar upp elevernas intressen och vad de vill arbeta med när nya arbetsområden ska påbörjas. Det händer också att lärarna tar upp sådant som eleverna frågar om och viker tid i undervisningen till det. Ett exempel är från biologiundervisningen där det funnits en frågelåda där eleverna har kunnat lämna frågor som lärarna sedan har lyft i undervisningen. Elever och lärare ger också exempel på att elever får

göra olika typer av val inom ramen för undervisningen, exempelvis när det gäller texter som eleverna ska skriva eller läsa.

Vidare framgår av granskningen att eleverna får utvärdera undervisningen om kunskapsområdet på olika sätt. Lärarna nämner att de har kortare avstämningar med eleverna i slutet av lektionerna, men att de också får göra utvärderingar såväl muntligt som skriftligt i slutet av olika arbetsområden som handlar om sexualitet, samtycke och relationer.

Mot bakgrund av ovanstående har Skolinspektionen gjort bedömningen att kvaliteten inom kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer är hög. Granskningen avslutas därmed.

### **På Skolinspektionens vägnar**

Beslutet har fattats av Anna-Carin Kostic, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Carl Bexell. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Susanne Lindberg Åkerberg och Ewa Mölleryd deltagit.

# Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

## Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning utifrån valda delar av kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer. I granskningen bedöms kvaliteten på undervisningen i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

## Frågeställning 1

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att ge eleverna kunskaper om och förmåga att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön samt hedersrelaterat våld och förtryck?

### Kvalitetskriterier

Återkommande, aktuell och fördjupad undervisning

Ämnesintegrerad undervisning

Kritiskt förhållningssätt och förmåga att fatta egna beslut

## Frågeställning 2

I vilken utsträckning bidrar undervisningen utifrån kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer till att stärka elever i att göra medvetna och självständiga val såväl som att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter?

### Kvalitetskriterier

Öppet förhållningssätt och tillitsfullt klassrumsklimat

Bemötande och insatser som hävdar de värden som läroplanen anger

Elevdelaktighet

## Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.<sup>1</sup>

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.<sup>2</sup> Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.<sup>3</sup>

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor.<sup>4</sup> Att utbildningen ska förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och grundläggande demokratiska värderingar innebär att det måste finnas kunskap hos såväl lärare och annan personal som hos elever om vad dessa värderingar och rättigheter innebär och hur de kan förverkligas.<sup>5</sup>

Vad gäller elevhälsans roll framgår det av skollagen att den främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. Elevhälsans arbete ska bedrivas på individ-, grupp- och skolenhetsnivå och ske i samverkan med lärare och övrig personal.<sup>6</sup>

Av läroplanens inledande delar framgår att skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Det framgår vidare att alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling aktivt ska motverkas. Intolerans, förtryck och våld, till exempel rasism, sexism och hedersrelaterat våld och förtryck, ska förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar.<sup>7</sup>

---

<sup>1</sup> 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

<sup>2</sup> 1 kap. 4 § skollagen.

<sup>3</sup> 1 kap. 4 § skollagen.

<sup>4</sup> 1 kap. 5 § skollagen.

<sup>5</sup> Proposition 2009/10:165, *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, s. 634.

<sup>6</sup> 2 kap. 25 § skollagen.

<sup>7</sup> Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Förståelse och medmännisklighet*.

Skolan ska vara öppen för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram. Den ska framhålla betydelsen av personliga ställningstaganden och ge möjligheter till sådana. Undervisningen ska vara saklig och allsidig. Alla som verkar i skolan ska hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i läroplanen och ta klart avstånd från det som strider mot dem.<sup>8</sup>

Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att synliggöra och motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma deras föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.<sup>9</sup>

Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den ska utveckla deras förmåga att ta ett personligt ansvar. Genom att delta i planering och utvärdering av den dagliga undervisningen och få välja kurser, ämnen, teman och aktiviteter, kan eleverna utveckla sin förmåga att utöva inflytande och ta ansvar.<sup>10</sup>

Skolan ska aktivt verka för jämställdhet. Skolan ska därmed gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för flickor och pojkar, kvinnor och män. I enlighet med grundläggande värden ska skolan också främja interaktion mellan eleverna oberoende av könstillhörighet. Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor. Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. I utbildningen ska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck kritiskt granskas. Eleverna ska även ges

---

<sup>8</sup> Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Saklighet och allsidighet.*

<sup>9</sup> Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.*

<sup>10</sup> Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Rättigheter och skyldigheter.*

möjlighet att utveckla ett kritiskt förhållningssätt till hur relationer och sexualitet framställs i olika medier och sammanhang, bland annat i pornografi.<sup>11</sup>

I läroplanens andra del om övergripande mål och riktlinjer framgår att skolan aktivt och medvetet ska påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling i olika sammanhang.<sup>12</sup> Avseende skolans mål uttrycks bland annat följande. Att varje elev ska kunna göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter. Att varje elev respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet, tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor.<sup>13</sup> Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor och att eleverna interagerar med varandra oberoende av könstillhörighet. Vidare ska alla som arbetar i skolan aktivt motverka diskriminering och kränkande behandling av individer eller grupper samt visa respekt för den enskilda individen och i det vardagliga arbetet utgå från ett demokratiskt och normmedvetet förhållningssätt.<sup>14</sup>

Läraren ska klargöra och med eleverna diskutera det svenska samhällets värdegrund och dess konsekvenser för det personliga handlandet. Vidare ska läraren öppet redovisa och diskutera skiljaktiga värderingar, uppfattningar och problem. Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor. Undervisningen ska av läraren planeras och genomföras så att eleverna möts och arbetar tillsammans oberoende av könstillhörighet. Läraren ska tillsammans med eleverna utveckla regler för arbetet och samvaron i den egna gruppen.<sup>15</sup>

Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola kan använda sig av ett kritiskt tänkande och självständigt formulera ståndpunkter grundade på kunskaper och etiska överväganden samt har fått kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.<sup>16</sup>

Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande samt samverka med andra lärare i arbetet för att nå

---

<sup>11</sup> Lgr 22 avsnitt 1, *Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.*

<sup>12</sup> Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden.*

<sup>13</sup> Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Mål.*

<sup>14</sup> Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

<sup>15</sup> Lgr 22, avsnitt 2.1 *Normer och värden, Riktlinjer.*

<sup>16</sup> Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper, Mål.*

utbildningsmålen. Läraren ska också organisera och genomföra arbetet så att eleven får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang samt får möjligheter att arbeta ämnesövergripande.<sup>17</sup>

Avseende elevernas ansvar och inflytande anges i läroplanen bland annat att läraren ska svara för att alla elever får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll samt se till att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad. Läraren ska verka för att eleverna oberoende av könstillhörighet får ett lika stort inflytande över och utrymme i undervisningen och även planera och utvärdera undervisningen tillsammans med eleverna.<sup>18</sup>

Vad gäller rektorns ansvar framgår av läroplanen att rektor har inom givna ramar ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen.<sup>19</sup>

Läroplanen innehåller kursplaner för varje ämne.<sup>20</sup> Kursplanerna består av syfte och centralt innehåll samt kompletteras av betygskriterier eller kriterier för bedömning.

---

<sup>17</sup> Lgr 22, avsnitt 2.2 *Kunskaper Riktlinjer*.

<sup>18</sup> Lgr 22, avsnitt 2.3 *Elevernas ansvar och inflytande, Riktlinjer*.

<sup>19</sup> Lgr 22, avsnitt 2.8 *Rektorns ansvar*.

<sup>20</sup> Lgr 22, avsnitt 5. *Kursplaner*.